

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuulu abonamentului:

Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl.— cr.
" " " " 1/2 anu . . .	2 " 50 "
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . . .	7 " — "
" " " " 1/2 " 3 " 50 "	

Pretiuulu insertiunilor:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Corespondintiele sè se adreseze Redactiunei dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutul pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.

Congresulu bisericescu alu metropoliei ortodoxe romane din Transilvania.

Aronderea protopopiateloru a fostu cestiunea de carea s'a ocupatu congresulu cu preferintia in siedinti'a XVII. Ca la tóte cestiunile de interesu asia si la acést'a n'au lipsitu lungile desbateri. Ceea ce a ingreunatu si asia dicandu a impedeatu resolvirea acestei cestiuni, a fostu lips'a proiecteloru de arondare in sensulu conclusului congresualu din 1870. Nr. 157. care hotaresce numerulu sufleteloru pentru unu protopopiatu intre 25,000 pana la 40,000. In sensulu acést'a singura dieces'a Aradului avea proiectu corespundietoriu, pe candu proiectele Archidiecesei si Caransebesiului erau fórté departate de la prescriptulu conclusului congresualu amintitu. Dar si proiectulu diecesei Aradului érá defectuosu in privintia dotatiunei protopresbiteriloru. Astfelu elu s'a relegatu de nou la sinodulu eparchialu ca se-lu completeze si in punctulu acést'a. Er proiectele celoru doue diecese s'au relegatu ca sínótele eparchiale respective se presinte pentru congresulu viitoriu cu doue proiecte de arondare.

In siedinti'a XVIII. comissiunea organisatóre a raportatu in cestiunea infintiarei a doue episcopie noue, in provinci'a nóstra metropolitana. Raportorulu an. Trombitiasiu da cetire unui actu presentatu de Inaltu Preasantitulu Metropolitu Miron Roman in cestiunea acést'a, care suna:

Cu privire la conclusele congresuali din 1870. Nr. 105. si din 1874. Nr. 55. referitoriu la cestiunea de a-se infintiá doue episcopii noue in provinci'a nóstra metropolitana cu parere de reu trebuie se raporteze maritulu congresu, cà ce e dreptu cestiunea acést'a de mare importantia s'a ventilatu in discursulu timpului in conferintie tienute cu unii frunzosi ai clerului si poporului nostru, dar inea nu s'a trecut pe cale oficiala pana acolo, ca in tóte circumstainrile ei se-o putemu vedé limpedita si se avemu toate datele necesarie la o deslegare finala.

Cu tóte acestea nu potu face se nu me folosescu

de ocasiunea sesiunei presente congresuali spre a incercá se se accelereze deslegarea acestei cestiuni si se se procure posibil'a mangaiere acelor parti din provinci'a nóstra metropolitana, cari in situatiunea loru de astadi cu preferintia sunt interesate in cestiune.

Nu numai decorulu bisericee nóstre nationale, dar si ratiunea de administrare a eparchieloru recere, ca provinci'a nóstra metropolitana cu unu numeru de crestini peste 1 1/2 milionu, se fia impartita in mai multe eparchii, decâtu câte avemu astadi si se avemu in fruntea acelorou unu numeru completu de archierei.

Dupa ce occasionalminte chiar si din partea organeloru superiori guverniali s'a recunoscutu, ba chiar s'a accentuatu necesitatea de a-se inmultí numerulu episcopieloru nóstre, tóta dificultatea ce se mai póte nasce la acésta inmultire nu póte stá in altu ceva decâtu singuru numai in mijlócele materiali, ce se receru la sustienerea noveloru organe eparchiali.

Privindu acésta parte a cestiunei, eu sum de acea firma credintia, cà cu mijlócele ce le avemu astadi si cu adaugerea unoru contribuiiri, la cari am poté contá, daca s'ar face apelu la simtiulu bisericescu mai vertosu alu comuneloru immediatu interesate, si in fine dupa o reducere corespundietória a numerului reprezentantiloru sínódeloru eparchiali si ai congresului, poporatiunea nóstra de unu milionu si mai bine de jumatare va ff in stare de a sustiené preste totu cinci eparchii cu tóte atributele acelorou.

Condusu de acésta socotéla mi-iau voi'a a propune, ca maritulu congresu se binevoiesca de astadata a decretá in principiu infintiarea a doue eparchii noue in provinci'a nóstra metropolitana, si spre acestu scopu a insarciná pre consistoriulu metropolitanu, ca pre bas'a acést'a se faca o arondare noue a intregéi provinci'e metropolitane asia, ca partile banatice cu séu fora atragerea unui contingentu din teritoriulu archidiecesei se formeze doue eparchii cu resiedintiele in Caransebesiu si Timisiora; apoi partile proprie ungurene cu anec-

sarea unui contingentu corespondietoriu din arhidieceasa se constituie alte doue eparchii cu resiedintiele in Aradu si Oradea-mare, ér teritoriulu Transilvaniei cu dismembrarea partiloru atrase la eparchiele banatice si unghurene se remana si pe viitoriu la arhidieceasa, avendu consistoriulu metropolitanu a tiené in vedere, ca minimulu poporatiunei unei eparchie se nu fie mai josu de 250,000.

Cátu pentru mijlocele materiale, consistoriulu metropolitanu ar fi de a-se insarciná totodata, ca reflectandu la cele 50 de mii fl. testate spre scopulu acest'a de fericitulu arhiepiscopu si metropolitu Andrei Baron de Siaguna se eruzeze cu de amenuntulu mijlocele banesci, ce esista deja spre sustinerea organismului bisericescu eparchialu in intréga provincia metropolitana; se puna la cale pe calea consistorieloru eparchiale colecte, pentru sporirea aceloru midilóce, si cu deosbire se védia, carea ar fi partea aceea, care partile transilvane declinate de a-se rupe de catra arhidieceasa, ar avé se-o primésca din avere si dotatiunile arhidiecesei.

In fine se védia consistoriulu metropolitanu, cum in urmarea noiei arondari a provinciei metropolitane si respective a sporirei eparchieloru s'ar puté aduce unele dispuzetiuni din statutulu organicu in consonantia cu nou creand'a stare a lucrurilor si deosebi, cum s'ar poté cu unu calculu bunu inpućiná numerulu reprezentantiloru sinodali si congresuali asia, ca acela in totalitatea sa dupa noua arondare se nu fie cu nimicu mai mare, de catu ce este astadi.

Tóte rezultatele acestoru insarcinari se le cuprindia consistoriulu metropolitanu intr'unu proiectu detaiatu, care' se-lu substerna negresitu la procsimulu congresu ordinariu, intielegandu-se de sine, ca prin nou'a arondare a provinciei nóstre metropolitane si adeca prin infintierea a doue eparchii dotatiunea normala presinta a episcopiloru nu se póte impuciná; de altminte pentru fitorii episcopi minimulu dotatiunei se nu fie sub 8000 fl. anuali.

In legatura cu acésta propunere a Preasantitului Metropolitu, Cav. de Puscaru citeste urmatórea propunere: Luandu in considerare, ca alegerea de metropolitu celu ce e totodata si Arhiepiscopu alu Ardealului, in sensulu statutulu organicu §. 154. p. 3. s'a reservatu la competintia congresului nationalu bisericescu, pe candu alegerea episcopiloru sufragani in sensulu §-lui 97. alu „stat. org.“ e lasata la competintia respectiveloru sinode eparchiale;

Prin urmare considerandu ca Arhidieceas'a a pierdutu dreptulu de a-si alege pre Archiereulu seu fora de ingerintia celorlalte eparchii, pe candu acestea alegu pre Archiereii sei fora concursulu arhidiecesei;

Considerandu mai departe ca de si stat. org. concede ca la casu de lipsa se se póta alege de Metropolitu si unulu carele nu e archiereu, totusi deórace atátu ordinea ierarchica, catu si natura lucrului precum si buna cuviintia recere, ca Metropolitulu, care in sensulu canóneloru e celu d'an-

taiu între Episcopi, de regula se se alóga dintre Episcopi, amintit'a concessiune esceptionala a „statulului organicu“ in fapta se vedesce nepracticavere si numai ar face pre ori care concurentu ne archiereu pentru totu deuna imposibilu de ori-ce ulterioara aspiratiune; prin urmare arhidieceasani neavendu archierulu seu consacratu nici nu ar poté concurge cu vre-unu candidatulu de egala conditiune canonica la intregirea scaunului metropolitanu;

Considerandu si aceea, ca fiacare diecesa sufragana e reprezentata in congresu, in consistoriulu metropolitanu si in sinodulu Archiereiloru, pe de parte prin episcopii sei, ca votanti, si pe de alta parte si prin Metropolitulu loru ca presedente, precandu Arhidieceas'a e reprezentata acolo numai prin votulu eventualu alu Metropolitulu seu ca presedente;

Considerandu preste tóte si aceea, ca Arhidieceas'a pe timpulu vacantiei scaunului metropolitanu, tocmai la cele mai insemnate si vitale acte, candu si lucra despre intregirea acestui scaunu, nu e reprezentata in sinodulu Archiereiloru de felu, éra la consistoriulu metropolitanu, care pregatesce, si la congresu care efeptuiesce alegerea de metropolitu nu e reprezentata ca cele lalte eparchii si prin Archiereii loru si in fine mai considerandu si aceea, ca ar ser numai spre inaltierea vazei si demnitatii metropolitulu si spre usiurarea agendeloru acestuia, daca se avé langa sine unu archiereu ajutatoriu:

Subscriii condusi de indemnulu despre o parte de a delaturá defectele si anomaliele susinsirate ne indreptatiescu multu si mahnescu adencu inmultia arhidieceasaniloru, éra despre alta parte de-a recomensá incátva dreptulu arhidieceasaniloru de a-si alege ca celelalte diecese, eschisivu pre Archiereulu seu totodata de-a inlesni administrarea si a marii vazebisericee, si-ieu, ca totdeuna, si acum din ans'a cetatiunei despre inmultirea eparchieloru, se propun *ca intr'una cu deslegarea cestiunei despre inmultirea eparchieloru, si totu pre aceasi cale se se decida, postululu de vicariu arhiepiscopescu, pre viitoriu se indeplinésca prin unu archiereu alesu prin sindulu arhidieceasanu dupa modalitatea prescisa „statutulu organicu, pentru alegerea episcopiloru sufragani, si ca acestu archiereu se aiba locu in sinodulu episcopiloru, in rendulu acestora, se póta arhidieceasa implini tóte acelea functiuni archiereesce i-le incredintieza Arhiepiscopulu in tóte afaceri arhidieceasane.*

Acésta propunere subscriisa de 19 deputati congresuali din Arhidieceasa, si prezentata in timpulu candu nu avea locu nici dupa firea lucrului nici dupa regulamentulu afaceriloru interne, cáci ea nu are nici o legatura cu cestiunea infintiarei de eparchii, ér dupa regulamentu, propunerile se facu in sedintie nainte de-a se trece la ordinea zilei, transpusa la comisiunea organizatóre spre a veni cu unu raportu asupra ei in sedintia urmatóre, a XI.

In sedintia acést'a s'a ascultatulu propunere comisiunei organizatóre relativu la infintierea a de-

eparchii și sistemizarea postului de vicariu-archiereu pentru Archidieceza. În sinul comisiunii erau două propuneri una a majorității aparată de Dn Babesiu și alta a minorității reprezentată prin An. Trombitiasiu. Propunerea majorității se reasume în următoarele: se recomandă spre primire în principiu atât înființarea a două eparchii cât și propunerea referitoare la sistemizarea postului de vicariu-archiereu, însă cu următorii adausi: cauză această se se transpuna consistoriului metropolitanu spre studiere, care după ascultarea sinodului arhieresc se-o supuna congresului viitoriu pentru hotărâre finală, dimpreună cu cauză a celor două eparchii înființându-se.

Er propunerea minorității formulată de Zacharie Boiu suna astfel: Tote actele privitoare la înființarea proiectatelor două eparchii și la vicariul arhieresc se transpuna consistoriului metropolitanu spre pertractare și propunere la congresul proximu a măsurilor de lipsă, după pronunțarea în acestu obiectu a sinodelor eparchiale și a sinodului arhieresc.

Dupa lungi și infocate debateri punându-se la votu propunerile acestea, se primesce propunerea majorității cu 32 de voturi contra 27 voturi.

În ședința următoare a XX a urmată la ordine raportul comisiunii pentru „Fundatiunea Gozdu”. Raportorul Ioanu Lengheru dându lectură raportului comisiunii, din această s’a vedutu starea îmbucurătoare a fundatiunii și congresul dându absolutiu reprezentanței fundatiunii totodată și exprimă multă amărăciune pentru zelul neobosit și sacrificiile morale aduse de reprezentanți, și în specialu de membrul acesteia cav. de Puscariu, pentru prosperarea fundatiunii.

Proiectu *)

de procedura în procesele matrimoniale și divortiale.

I. Despre foru.

§. 1. Procesele divortiale se tratează și se decidu prin cele trei foruri stabilite în statutulu organicu și adeca în I-a instanția prin scaunulu protopresbiteralu, în a II-a instanția prin senatululu curatu bisericescu alu consistoriului diecesanu și în a III-a instanția prin senatululu curatu bisericescu alu consistoriului metropolitanu (§. 33. p. 2, § 121. p. 10. §. 166. stat. org.), — cu excepțiunile prevădute în această procedură.

§. 2. La aducerea sentințelor meritore privitoare la divortiu pârților litigante fiecare foru trebuie se fie compus din numerulu prescrișu în statutulu organicu §. 32. resp 115. 162.

§. 3. Fiecare foru are langa sine unu defensoru alu categorilor, care este chiamatu înainte de aducerea sentinței și dă în scrisu parerea sa despre cauza. Elu pôte asista la pertractarea și deciderea procesulu cu votu informativ (§. 440—442. Comp. dr. can.)

Defensoarele legii dela forulu I. nu pôte reprezenta pe pârți în procese, ci cadu în competența forului, la carele elu funcționează, er defensoarele consistoriului eparchialu nu pôte reprezenta pe parti în procesele din eparchia și defensoarele dela alu III. foru nu pôte fi reprezentante alu partiilor din întregă provincia metropolitană.

*) Congresulu a primitu această proiectu en bloc, în modu definitiv, până la sesiunea viitoare.

§. 4. În procese divortiale nu se admitu judecatori alesi de părțile litigante (arbitri, juri) v. §. 426. C. dr. can. C. 9. sin. ecum. IV. din Calcedon, can. 16 sin. loc. din Cartagen’a.

II. Despre recusatiuni și delegatiuni.

§. 5. Recusatiunea vre-unui membru alu forului are locu:

1. Cându vre-unu membru său presedintele forului este ruditu în spitiele oprite de statutulu org. cu vre-ună dintre părțile litigante său cu parintii, tutorii său curatorii acestora (stat. org. §. 35. 112. 162.)

1. Cându vre-unu membru său presedintele forului a servitu său servește în același procesu de marturie său reprezentantu alu vre-unei părți litigante.

3. Cându vre-unu membru său presedintele este inamicu doveditu alu vre-unei părți litigante său stă în procesu cu aceea.

4. Cându celu ce a fostu membru votatoriu, său reprezentantele vre-unei părți în același procesu la forulu de josu, devine membru votatoriu la forulu mai înaltu.

§. 6. Ivindu-se atari pedeci la vre-unu membru alu forului, presedintele acelu foru este datoriu din oficiu său la cererea părților a substitui pre membrulu împedecat cu altu membru; era ivindu-se atari pedeci la 3 din cei 6 membri ai forului de I. instanția, atunci consistoriulu va delega pre altu foru de I. instanția.

Provenindu atari pedeci la membrii dela a II-a instanția, atunci episcopulu respective arhieriscopulu i compete a substitui pre membrii împedecați.

Presedintele se substitue prin celu mai betranu asesoru.

§. 7. Causese de recusare au să se cerceteze din oficiu; inse și părțile litigante sunt datorie a aduce aceste pedeci la cunoștința forului de timpuriu, căci deca vre-unu foru aru decide procesulu fara privire la aceste, decisiunea numai atunci se pôte anulă, deca acelea pedeci au fostu său au trebuitu se fia cunoscute membrulu respectivu său presidentulu și nu s’au descoperitu forulu.

III. Despre sferă activității forului.

§. 8. Procesele divortiale precum și toate cauzele matrimoniale se intentă, se pertractă și decidu, asemenea și cercetarea dovedilor se face mai înainte la forulu protopresbiteralu de I-a instanția după normele acestei proceduri și pe bas’a canónelor bisericești dreptcredințose gr. or. Forulu de prima instanția este îndreptățitu de va cere trebuintă a cită părțile litigante, pre parintii, tutorii, curatorii său aperiții loru spre ascultare.

§. 9. Asemenea și forulu de a II-a instanția pôte cită părțile, pre parintii, curatorii său tutorii loru înainte sa.

§. 10. Forurile de I-a instanția au se pôte deosebite protocoale de esibite pentru cauzele matrimoniale, și sunt datorie a aterne consistoriulu la 1 Ianuaru și 1 Iuliu a fie-cariu anu unu conspectu despre toate procesele divortiale încaminate la acela foru.

§. 11. Actele procesuale finite se păstrează în arhivulu scaunulu protopresbiteralu.

IV. Despre competența forului.

§. 12. Partea actora are a caută pre partea incta la forulu acesteia, carele și în casu de reconvențiune (contra-actiune) rămâne competentu până la finirea procesulu. (§. 424. Comp. dr. can. Can. 38 sin. loc. din Cart. Art. XLVIII din 1868.)

§. 13. Pentru creștinii apartenatori de vre-o eparchia a metropoliei, forulu competentu de I-a instanția este acelu scaunu protopresbiteralu în alu carui tractu părțile și au domiciliulu stabilu mai pe urma, său fiindu domiciliulu acest’a dubiu, în alu carui tractu ele și-au avutu do-

miciliulu stabilu dupa cununia, séu neconstatandu-se domiciliulu stabilu, in alu carui tractu ele s'au cununatu.

Forulu competente de a II-a instantia este acelu consistoriu diecesanu, carui'a substă forulu competentu de I-a instantia.

Aceste se întielegu si in procesulu edictalu pentru pribegire.

§. 14. Normele §-lui premergatoriu se estindu si asupr'a aceloru apartienatori de provinci'a nostra metropolitana, cari s'au cununatu afara de ace'a, déca ei se voru reasiedia in provinci'a metropolitana (§. 4. stat. org.)

§. 15. Déca părțile cununate in provinci'a noastră metropolitana se voru divortia (despartî) afara de ace'a, divortiuulu in metropolia numai atunci va avé valóre, déca procesulu loru din nou se va petractă respective esamină si decide de catra forurile competente din provinci'a metropolitana.

§. 16. Controversele despre competintia intre forurile de I-a instantia a unei eparchii se decidu finalminte de catra consistoriuulu eparchialu, ér acelea intre forurile diferitelor eparchii de catra consistoriuulu metropolitanu.

§. 17. Competintia in casuri de casatorii miste se reguléza prin legile civile (art. de lege 48. din 1868. si procedur'a civila).

§. 18. Forurile au a-si esamină competintia din oficiu séu in urmarea obiectiunei părtilor.

§. 19. Competentia unui foru nu se pôte alterá prin invoirea părtilor.

§. 20. Actele petrecute la unu foru parutu de competentu, a carui incompetintia inse s'a adevéritu mai apoi, potu se aiba, afara de decisiunea finala, valóre si la forulu competentu; acestu din urma inse pôte ordiná întregirile necesarie.

§. 21. Petractările si indemnările de pace premergatorie incaminării procesulu divortialu se potu face cu depolina valóre dinaintea preotiloru, in ale caroru parochii se affia părțile litigante in acelu timp.

V. Despre prezentarea si reprezentarea inaintea forului.

§. 22. Părțile litigante au de a se presentá in persóna inaintea deregatorii bisericesci, cându se cere, éra cu cele minorene se potu presentá si parintii séu tutorii loru; asemenea si in casuri de absentare a loru; pentru acei ce stau sub curatela este a se citá curatorulu pusu din partea autoritatiloru civile competente. Incercările de pace au sê se faca totdeun'a in fati'a părtilor si cu aceste, spre care scopu, aflandu-se de lipsa, se potu citá singure părțile invrajbite. Asemenea si incaminarea (pornirea) procesulu si ori-ce declaratiune pentru staruirea de despartire (divortiu) séu abateré dela cererea divortiuulu, precum si declaratiunea de multiamire séu nemultiamire cu sentintia adusa are sê se faca nemijlocitu de părțile litigante.

§. 23. Advocati publici precum si aperiatori autorisati de consistorii se primescu ca reprezentantii ai părtilor, cându nu se cere infatisiarea acestor'a in persóna; reprezentantii inse au la prim'a infatisiare a loru, cându acést'a se întempla fara părți séu in primul scriptu se produca plenipotentia speciala referitoria la procesu si subscrisă de partea litiganta si de doi martori pricepetori de scrisóre, éra in casu de minoritate si de cătra tatalu séu tutorulu părții. Reprezentantii se potu autorisá si cu cuventulu la protocolu.

VI. Despre actoru, inctu si aratatoriu.

§. 24. Actoru si inctu pôte fi numai barbatulu séu femeia, cari sunt cununati dupa lege.

§. 25. Inctulu pôte deveni actoru in acél'a-si procesu, déca elu in primul seu respunsu asupra actiunei reconvine pre actoru cu alte invinuri si asemenea cere despartirea, dara din alte motive. (Comp. dr. can. §. 439.)

§. 26. Prin reconventiune nu se alteréza competintia forului.

§. 27. Aratatoriu pôte fi ori-ce crestinu, carele cu temeiu aduce la cunoscentia jurisdictiunii bisericesci casatorii si convietiurii nelegiuite si condamnate de biserica.

VII. Despre citatiuni si intimatiuni (admanuari).

§. 28. Admanuarea citatiuniloru si hotaririloru judecatoresci catra părțile interesate se eptuesce prin parochii locali, cari sunt datori fara amenare si sub responsabilitate a admanuá harthiele venite, a luá despre primire subscrierea adresatului in fói'a de admanuare (filera), si a asterne acést'a numai decătu la scaunulu protopresbiteralu éra in casu de refusare ori de absentare a părții, a raporiu despre acést'a respective despre ubicatiunea absentulu.

§. 29. Admanuările se facu la man'a părtilor litigante, si fiindu aceste minorene intr'un'a si la parinti séu tutori. (§. 22.)

Candu partea pórta procesu prin reprezentante legitimat, decisiunile si scriptele de allegatiuni se admanu acestui'a.

§. 30. Protopresbiterulu este datoriu a intimá scrisorile prezentate la scaunu fara amenare la partea pírta prin parochii tractulu éra in altu tractu prin recuirea protopresbiterulu respectivu.

§. 31. In casuri, cându se cere infatisiarea partilor in persóna si acestea la facut'a citatiune nu voru a se infatisia, se pôte cere ajutorulu autoritatiloru politice spre a aduce pre neascultatoriu inaintea forului.

VIII. Despre procederea forului.

§. 32. La desfiintiarea casatoriiloru si cununiiloru ilegali (clandestine) si in casurile prevediute in §. 34. judecatori'a bisericesca de I-a instantia, in alu carei tractu s'au facutu séu esista acele, si cari séu prin pira nemulocita séu la mandatulu consistoriuulu i-au venitu la cunoscentia, purcede intru tóte din oficiu dupa normele procedur'ei sumaria. Éra la desfiintiarea casatoriiloru legale procede forulu dupa normele procedur'ei ordinaria si numai atunci, cându vre-o parte cere divortiu, dupa incaminarea si pertractarea procesulu divortialu purcede forulu spre eruarea adevérului in cercetarea dovediloru dupa principiulu investigationalu (§. 444. Comp. dr. can.)

IX. Despre procedur'a sumaria.

§. 33. In procedur'a acést'a, dupace judecatoriulu a affiatu pír'a séu aratarea destulu de temeinică, numai decătu citéza partile si in casu de lipsa si pre parintii séu tutorii loru si persónele culpabile spre pertractarea causei in modu sumariu, adeca fara alegate formale luandu spusese interesatiloru la protocolu si staruindu din oficiu a eruá adevérat'a stare a lucrului, ér in casu de necesitate pasiesce de locu la investigatiune, si dupace s'a doveditu pe deplin ilegalitatea cununii, scaunulu pronuncia anularea acestor'a si desfacerea partiloru prin sentintia.

Astfelu de sentintie se asternu fara intardiare din oficiu la consistoriu dimpreuna cu tóte actele si documentele spre revisiune.

Sentintia consistoriuulu se publica partiloru in finta de fatia si defensorulu. Atatu partile catu si defensorulu potu luá recursu de nulitate la a III-a instantia in terminu de 15 zile dela publicare.

Acestu recursu nu impedece executarea sentintiei.

§. 34. Dupa form'a procedur'ei sumaria se tratéza cererile pentru restituirea vietiei conjugali (procesulu matrimonialu) precum si alte sfedi între părți, cari nu ajung pana la unu procesu divortialu, asemenea si pertractari de pace, asupra caror'a protopresbiterulu decide prin decretu.

Despre pertractarile de pace si pertractarea procesului divortialu.

§. 35. Indata ce s'au nascutu diferentie între fetele casatorite, cari aru indemná pre vre-un'a din ele a cere divortiu (despartire), ambele parti sunt datória a se infatísa la parochulu lorú séu la preotulu locului si a spune lui'a causele de cërta si vointi'a lorú in privinti'a legatimii de casatória. Preotulu este indatoratu a încercá cu mijlócile bisericesci si morale pace între densii; éra ca nu-i va succede acést'a, la 15 zile a chiamá inca doi statori si a repetá in fati'a lorú încercarile de pace.

Déca încercarile aru remané fara succesu, preotulu dá partii jalbuitóre unu atestatu oficiosu subscrisu si barbatii încrederei, in care atestatu se adeverescu încercarile de impaciuire si rezultatulu, si cu acést'a indruma partile la protopresbiterulu competentu. (§§. 13., 14., 15., 16.)

§. 36. Infatisiandu-se partea jalbuitóre cu atestatul locului la protopresbiteru, acést'a va chiamá inaintea sa ambele parti si éra-si va încercá asemene a le impaciuí. Convingandu-se protopresbiterulu pe deplinu, cá nuse va restabili pacea si vietuirea împreuna, elu va dá partii indrumarile trebuintiósé pentru urdirea procesului; si le va indrumá a aduce atestate oficiósé de botezu si de cununia, si in casu de trecere dela alta religune, si despre acést'a; séu dupa impregiurari densulu recurá aceste atestate din oficiu.

Pentru aducerea documentelor de trebuintia la urdirea procesului precum si spre a statorí începerea acestui'a si alegerea modului de procedere, protopresbiterulu hotaresce de noua de infatisiare in terminu celu multu de 30 de zile.

§. 37. La acésta di de infatisiare, la carea potu fi trimisi si reprezentantii plenipotentiatii ai partiloru, protopresbiterulu va reasumá inca odata pe scurtu causele de cërta si îndemnarile spre pace, si remanendu acele fara succesu, dupace s'a convinsu pe deplinu despre competinti'a fostei, enuncia necesitatea procesului si statorosce cu partile, respective plenipotentiatii lorú form'a protocolara séu scripturistica a procederei dupa normele §-lui urmatoriu.

§. 38. Partile au voia a-si alegere in procesulu divortialu form'a procederei si adeca séu form'a protocolara, dupa carea ele ori reprezentantii lorú fiindu trimisi inaintea protopresbiterului alegheza la protocolu, — adeca scripturistica, dupa carea alegheza prin înscripșitate la foru.

De la alegerea facuta partile nu se mai potu abate. In casu, candu partile nu se unescu in alegerea form'ei protocolare prin decretumotivatu pe scurtu si determinatu de locu, va stabili acea forma, carea va fimai determinata impregiurari lorú si va aduce mai putine spese. In regula va preferi procederea protocolara.

In contra acestei decretari nu se concede remediu dreptu.

§. 39. Despre pertractarile amintite in §§. 35—38. protopresbiterulu va luá protocolu in modu sumariu, la care va aclude tóte atestatele aci amintite, si cari apoi împreuna cu protocolulu se voru alaturá din oficiu la dosu.

Partile au dreptu a ceti si a decopiá protocolulu si atestatele.

Despre procedur'a ordinara (procesu divortialu).

§. 40. Procesele divortiale se pertractéza in forma protocolara séu scripturistica.

In acestu procesu se concede partiloru a alegá pana la patru duplica, si adeca: a-si da actorulu actiunea, a respunsulu, contra carui'a actorulu da replic'a, a actului duplic'a si apoi éra-si actorulu triplic'a si actului cu aduplic'a.

XII. Despre instruirea procesului divortialu.

§. 41. Actiunea va cuprinde d. e. urmátorele: etatea si religiunea, resp. trecerea si cununii'a partiloru (1-a, 2-a etc.), timpul convietuiri si alu desbinarei lorú, ocupatiunea si locuinti'a lorú; déca au prunci, câtii, de ce etate, si sexu? causele desbinarei si motivele divortiuului, éra déca vine la midilocu adulteriulu, se se numéscá persónele culpabile, séu déca esista prunci nelegiuiti, se se produca atestate de botezu, si se arete persónele, cari pórtá vin'a casatoriei nefericite, precum si aducerea tuturorú dovedilorú, in fine se se precizeze petitulu in meritulu causei si a speselorú procesuali (§. 473. C. dr. can.)

§. 42. Partea incta sè se dechiare la tóte espusetiunile actiunei, se întregéscá lipsele, se îndrepte erorile si neadeverurile ei, sè se dechiare asupra dovedilorú aduse, se-si aduca dovedile sale si se-si precisedie petitulu in privinti'a causei principali si a speselorú.

§. 43. In alegatiunile urmátore sè nu se mai repeteze cele enarate.

§. 44. De regula este petitulu actiunei divortiale: deslegarea matrimoniuului, éra alu respunsului partiei incte este: sustinerea acelui'a. Petite conditionate, adeca prin cari un'a séu alta parte face despartirea séu convietuirea aternata dela platirea speselorú procesuali séu dela contracte despre avere, nu se potu luá in consideratiune.

§. 45. In procesulu scripturisticiu fie-care scriptu are a se presentá in dóue esemplare, dimpreuna cu aculese in originalu si copie, dintre cari unu esemplariu cu aculese originale se retiene la foru, éra celalaltu cu copiele aculese lorú se impartiesce partiei contrarie cu resolutiunea cuviintiósá.

In procesulu protocolaru aculese se potu produce numai in originalu, cari se retienu la foru si se potu aci vedé si decopiá.

Aculesele actorului se însémna in rendulu lorú cu litere, ale incului cu cifre.

Rubrulu unui scriptu are se cuprinde: numirea forului si locului lui, numirea partiloru, numirea scriptului, titlulu procesului si numerulu aculese lorú (§. 30. 1854).

§. 46. Atestatele de botezu si de cununie, trebuiescu se fia edate in form'a matriculelorú originale, ca estrase fidele din acelea, ér unde matriculele preserise séu inmatricularea aru lipsi, in forma de adeverintie oficiósé provédute cu subscrierea parochului si sigilulu parochialu.

§. 47. Cine aduce dovada prin marturii are se formuleze in procesulu sripturisticiu întrebările (utripuncte), pre cari forulu le póte întregi si rectificá.

§. 48. Scriptele aduse in procesulu scripturisticiu, cari nu sunt scrise si subscise de catra partea litiganta, trebuiescu se fie signate de unu advocatu séu aperiatoriu autorisatu, altcum sè se retransmita scriptulu procesualu spre îndreptare (ord. con. din 25/10 : 1871/2. 1870).

§. 49. In procesulu protocolaru protopresbiterulu deschide unu protocolu pentru fie-care procesu, carele se începe cu actiunea si se continua cu alegatele partiloru, trecendu-se in aceli'a si resolutiunile si tóte alte dispoșitiuni, in rendu, precum urméza acestea pana la fine, cu datulu si subscriserile necesarie. Aculese vinu la loculu lorú citate si cu semnulu convenitu provédute, éra suplici deosebite, asemenea si protócóle de investigatiune si biletele de admanuare se însémna între aculese in rendulu ce au urmatu. Tóte resolutiunile si decisiunile date partiloru sunt a se provédé si cu datulu espeditului. Protocolulu incheiatu trebuie cusutu si atiele imprimata cu sigilulu forului.

§. 50. In procesulu scripturisticiu deschide protopresbiterulu unu registru pentru fie-care procesu, (carele întregu se pastreza in unu fasciculu) éra in registru se trecu in rendu chronoligu tóte actele si scriptele sub numeri si cu titlulu lorú prescurtu si datulu dimpreuna cu aculese; éra registruulu servesce apoi ca rotulu de acte. Fie-caré

scriptu s'eu suplica intrata la foru se prevede la capulu rubric'ei cu datulu la carele au intratu (presentatulu si cu nr. procesului, pr. 1. Maiu 1873 ad Nr. 8) cu carele se prevedu t'ote aclusele (cu ad Nr.)

Totu scriptulu, ce se inda la foru, are s'e se petr'ea in protocolulu de esibite si s'e se prov'eda cu numerulu seu.

§. 51. Protopopulu este responsabilu pentru corect'a insemnare a termineloru si a presentatelor, in specie a apelatiuniloru si recursuriloru. Ori ce parte s'eu aperatoriu p'ote pretinde a i se da unu certificatu oficiosu despre terminii infatiosierei s'eu presentarei scriptelor, a apelatiunei s'eu recursului.

XII. Despre form'a procesului protocolaru.

§. 52. Fiindu statorita form'a protocolara a procesului, partile daca sunt pregatite de procesu si prov'edute cu t'ote dovedile lor, potu incepe petractarea procesului in aceasi di (§. 36.) si potu continuá alegatiuniloru pana la incheierea petractarei.

§. 53. Ne fiindu partea actora la diu'a statorirei formei procesuali destulu de pregatita si a-si espune actiunea sa cu deseversire, s'eu dupa ce si-a datu ea actiunea si partea incta respunsulu, la aceasi di, nu va fi pregatita pentru darea replic'ei, protopresbiterulu i-va dá de locu unu terminu de 30 de dile, fipsandu diu'a de infatiosiare, la carea se voru infatiosia partile, si la care partea actora va avea a-si dá actia resp. replica, inse sub acea urmare: cá daca partea actora nu se va infatiosia la acea di spre darea actiunei s'eu a replic'ei, ea se va privi, ca si candu nu mai voeste a-si persecuá procesulu de divortiu.

In acestu casu protopopulu, dupa trecerea terminulu de restitutiune, va decretá stingerea actiunei si va indrumá pre parti la convietuire.

§. 54. Daca partea incta nu se va infatiosia la diu'a prefipta in carea s'a datu acti'a, atunci acti'a i se va impartasi in copie si se va citá spre darea respunsului snb urmarile din §.

Asemenea se va urmá déca la diu'a darei replic'ei nu se va infatiosia, fara inse a i se mai comunicá replic'a.

§. 55. Daca dupa darea si improcolarea actiunei, partea incta nu va fi pregatita pentru respunsu s'eu dupa darea replic'ei, pentru duplica, i se concede asemene amenare (§. 41.) inse cu acea urmare: ca daca la diu'a prefipta nu se va infatiosia s'eu nu-si va da respunsulu, s'eu duplica, ea se va citá inca numai odata spre darea respunsului s'eu duplic'ei si déca nici atunci nu se va infatiosia s'eu nu va responde la actie, forulu dupa trecerea terminulu de restitutiune in casu de neinfatiosiare, va pasi la cercetarea motiveloru si dovediloru produse de partea actora, déca acésta s'a infatiosiatu si cerutu continuarea procesului, si dupa rezultatulu acelor se va decide caus'a.

§. 56. Dupa improcolarea duplic'ei au partile se dea triplica si cuadruplica.

§. 57. Déca la ori-care di de infatiosiare, nu s'aru infatiosia nici o parte si nici aperatorii lor, partile se voru privi de impacate si dupa trecerea terminulu de restitutiune se voru predá actele la archivu.

§. 58. Partile litigante pota amaná dilele de infatiosiare cu invoire reciproca, de câte ori voru voi, inse numai spre scopulu impacaciunei si déca un'a s'eu alta nu traieste in concubinatu.

§. 59. Terminele de amenare are a le orenduí judecatorulu dupa normele acestei proceduri. Cu invoirea ambeleloru parti p'ote fi restempuln mai scurtu s'eu mai lungu, inse nici odata mai lungu de 60 dile. Diu'a si ór'a de infatiosiare se defige in fati'a partiloru si spre aducere amiute li se admanu'ea câte o siedula.

XIV. Despre reconventiune in procesulu protocolaru.

§. 60. In casu, candu partea incta in primulu resp. protocolaru reconvine pre actoru (§. 25.) si cere si divortiu din alte motive, déca actorulu dupa acésta s'aru mai lasá la procesu, s'eu nu se va mai infatiosia si va dá replica, atunci partea actora se mai citéza inca spre infatiosiare si darea replic'ei la unu alu doilea terminu cu acelu adausu, cá neinfatiosindu-se nici la acest'a se purcede la cercetarea dovediloru aduse de ambele parti.

Asemenea se procede si atunci, candu partea incta se serveste de reconventiune, la darea duplic'ei nu se infatiosieza, si partea actora sustiene actiunea.

XV. Despre procesulu scripturisticiu.

§. 61. Statorindu-se form'a procesului scripturisticiu protopresbiterulu mai intaiu indrépta pre actoru a-si sentá actiunea sa formalu in scrisu, in terminu de 30 dela diu'a aceasi incependu, care terminu, se mai p'ote lungi inca cu alte 30 dile, incependu dela terminulu ratu, inse numai cu acea urmare: cá déca actorulu la acestu terminu prelungitu nu-si va presentá actiunea, privesce, cá nu voiesce a-si mai persecuá procesulu de divortiu, si dupa espirarea terminulu de restitutiune, se depunu la archivu.

§. 62. Actiunea presentata (dupa form'a §.) resp. esemplaru, cu aclusele in copie, o intiméza protopresbiterulu partiei incte resp. representantel'ei cu acea resp. scrisa pre dosulu ei, cá partea incta are a-si presentá respunsulu ei in scrisu asupra actiunei, in terminu de 15 dile, incependu dela admanuare, care terminu se mai prelungi cu alte 15 dile dela espirarea celui dintaiu terminu (45 dile). Déca partea incta nici pana la alu terminu nu-si va fi presentatu respunsulu, atunci protopresbiterulu o va dmoná prin o resolutiune, ce se va impune si actorelui, intr'acolo: cá déca respunsulu nu-si va presentá nici pana la alu treilea terminu, ce se va prelungi cu 15 dile dela espirarea terminulu alu doilea, (60 dile) mindu-se apriatu acea di, si déca actorulu dupa trecerea acestui terminu va starui pe langa continuarea procesului forulu va pasi la cercetarea dovediloru produse de actoru si va decide caus'a.

§. 63. Respunsulu presentatu se admanu'ea intardiare partiei actore, spre a-si presentá replic'a in terminu de 20 dile dela admanuare. Asia se urmá cu celelalte scripte. Pentru replica si duplica, la cererea sa a partii respective, se p'ote prelungi terminulu inca numai cu alte 15 dile, incependu dela terminulu ratu (45 dile). Pentru triplica si cuadruplica nu se prelungi termini.

§. 64. Déca actorulu in terminii §. lui nu-si va presentá replic'a, nici nu va dechiará, cá nu mai p'ote procesulu, si actele dupa trecerea terminulu de restitutiune se depunu la archivu. Era déca partea incta nu presentá duplic'a in acei terminu, nici nu va dechiará, cá nu mai p'ote s'eu nu mai voiesce a alegá, atunci se depunu la archivu. In casu de infatiosiare, déca actorulu va in divortiu, se procede la cercetarea dovediloru aduse de parti. Asemenea se procede si atunci, candu triplica cuadruplic'a nu s'aru presentá la terminulu primu, se depunu la archivu. Asemenea se procede la restitutiune.

§. 65. Déca partea incta va face intrebuinta reconventiune in procesulu scripturisticiu in primulu terminu si va cere din alte motive si ea divortiu, atunci se procede in intielesulu §-lui 60.

(Va urmá.)

Monastirile in Frantia.

Este ceva caracteristicu cerbici'a cu care continua a profesá in Frantia spiritulu si prejuditiile religiöse, cu principiile progresiste si republicane cari s'au dezvoltat pe teritoriulu ei pana la celu mai inaltu gradu. Urmaselile espuneri si cifre pe cari le reproducemu din „Romania libera“ dupa „Köln. Ztg.“, sunt menite a ne deslusi asupra asedieminteloru si congregatiuniloru, cari sunt destinate a cultivá acelu spiritulu si acele prejuditii, impiedecandu stinsele lor prin elemente adverse:

De si statistic'a depusa in sedinti'a de eri a camerei catra ministrulu instructiunei publice pe mas'a acesteia, privitiia manastiriloru aflate in Frantia, nu este inca aplicata oficialu, cu tota aceste cifrele generali cari sunt prinse, in ea sunt deja cunoscute.

Ministrulu imparte deosebitele congregatiuni in urmasulu modu: 1) Congregatiuni si ordinuri de barbati admise prin lege, 2) congregatiuni si ordinuri de femei admise prin lege; 3) congregatiuni religiöse de barbati neintarite prin lege; 4) congregatiuni religiöse de femei neintarite prin lege; 5) congregatiuni religiöse de barbati admise prin lege si consacrate instructiunei; scóle publice si private dirigate de catra ele, 6) scóle publice séu private, cari sunt dirigate de congregatiuni religiöse femeesci admise prin lege.

In statistic'a intocmita de catra ministru, congregatiunile si ordinile sunt dispuse dupa datele documentelor, cari asigura esistenti'a loru legala. Se numera cinci congregatiuni legitime, cari au intemeiatu in Frantia si coloniile de 115 manastiri, in tierile straine 109. Numerulu membriloru acestoru cinci congregatiuni se urca la 2418. Ordinuri de barbati sunt patru cu 84 de membrii.

Congregatiuni religiöse de femei sunt 224. Acestea posedu 2450 manastiri, cu 93,215 membri. Pe langa acestea mai sunt 35 de congregatiuni religiöse de unu caracteru particularu, cari au 102 manastiri cu 3794 membrii, 644 ordinuri, ér de unu caracteru particularu, cu 644 manastiri si 16,741 membrii. Congregatiunile religiöse de barbati cari nu sunt admise prin lege posedu 384 manastiri cu 7444 calugari; congregatiunile religiöse de femei admise prin lege au 602 manastiri cu 14000 calugaritii.

Congregatiunile religiöse de barbati intarite prin lege, se ocupa cu instructiunea sunt 23 cari conducu 2328 scóle publice si private; aceste 23 congregatiuni numera 11 calugari. 528 congregatiuni de femei dirigiata 10,951 scóle publice si 5527 private.

In totalu numerulu calugariloru si calugaritiloru se dar in Frantia la inspaimintatórea suma de 200,000, cari trebus se mai adaogamu 45000 de preoti de tóte tierile, de la cardinalu pana la capelanu. Intre acestia 1000 membrii bisericesci nu sunt cuprinsi inca laicii, pe care biseric'a intribuintiaza in serviciulu ei. La 1848, cand primul ordinu admisu prin lege érá acela alu suroriloru caritate, de abia se aflau in Frantia cate-va mii de calugari si calugaritii.

In Frantia avem dar o priveliste cu totul contrarie cu cari ne presinta alte tieri in cestiunea manastiriloru. Pe candu mai pretutindenea numerulu acestora scade elu si a ómeniloru, cari plecandu de la credintiile séu din intentiunea pacatósa, petrecu viatia in transe pe atunci calugarii si calugaritiele din Frantia se scesu mereu, si timpulu cu progresele sale civilizátore abesce cátu de putinu vaz'a loru, ba inca o maresce. Considerandu acestu fenomen, precum si multimea scólemopolisate de ómenii bisericiei, trebus se marturisi cá clericalismulu este mai numerosu si mai puternicu in Frantia, de cátu ori si cand de alte ori.

Muma catra ciocaria.

— Alegoria. —

Mandru canti tu ciocaria
Deminéti'a pana 'ndiori,
Eu atunci cu bucuria
Te ascultu adeseori.

Si privindu cu dragu la tine
Cum cantandu te veselesci,
Socotescu atunci in mine
Domne fericita esci!

Cu cantarea ta cea draga
Si placuta tuturoru,
Tu trediesci natur'a 'ntréga
Si tieranulu muncitoru

Catra sórele dreptatii
Prim'a ruga tu o nalti,
Si in rou'a deminetii
Prim'a ora tu te scaldi!

Tu esti in vezduhu regina,
Acolo e tronulu teu
De-unde 'nalti cantarea-ti lina
Catra bunulu Dumnedieu!

Bine-i acolo de tine,
Tu totu canti te desfatedi,
Inse eu amaru de mine
Totu suspinu si lacrimediu

C'am avutu o fica draga
Si frumósa ca si-unu crinu,
Si-mi parea cá-e lumea intréga
Candu o-avému pre alu meu sinu!

Dar' unu hotiu far' de credintia
Unu crestinu far' Dumnedieu,
Si far' nici o consciintia
O rapí din senulu meu!

Ciocaria mitutica
Ce atatu de tainicu sbori,
Si in shoru-ti far' de frica
Te innalti si te cobori,

In viati'a ta intréga
Oh pazeste-ti puii tei,
Si nu-ti face cuibulu draga
Intre inimicii rei:

Cá-i pati-o ca si mine,
Puii tii-voru invrajbá,
Si cuibutiulu loru in fine
Altii ilu voru ocupá!

Deci in desu de deminéti'a
Candu te 'nalti la tronulu teu,
Cu cantarea ta te 'naltia
Pana susu la Dumnedieu,

Si te róga se pazésca
Cuibulu teu, puitii tei,
Si te róga se trasnéscu
Pe toti inimicii mei!!

Joanu Tripa.

